

MODERNIZAREA SISTEMELOR DE ALIMENTARE CENTRALIZATĂ CU CĂLDURĂ - O PRIORITATE FUNDAMENTALĂ

*Ion Bostan, academician
Universitatea Tehnică a Moldovei*

Stimate Doamne, stimați Domni,

Am plăcerea să vă salut în incinta Universității Tehnice a Moldovei (UTM) și vă mulțumesc pentru faptul că ați găsit posibil de a participa la acest seminar științifico-practic cu tema „Politica tarifară în sectorul termoenergetic”, organizat de UTM în cadrul acțiunilor, dedicate aniversării a 45-a de la fondarea instituției noastre. Sunt convins că dezbaterile asupra rapoartelor incluse în agendă, opiniile D-stră, ale specialiștilor în domeniu, vor contribui la inițierea schimbării situației în bine.

PROVOCAREA ACTUALĂ

Republica Moldova, ca și majoritatea statelor lumii, actualmente se confruntă cu criza economico-financiară. Ca și în orice altă criză tot mai acute devin problemele șomajului, legate de recesiunea economică. Această situație provoacă un impact negativ și asupra alimentării cu căldură, asupra prețurilor la principalele produse alimentare. Anul 2009, chiar din primele zile, ne-a pus în alertă și ne-a dat să înțelegem că modalitatea curentă de alimentare a țării cu energie și combustibil este una foarte vulnerabilă, plină de riscuri economice, politice și sociale. Creșterea galopantă a prețurilor la gazele naturale reduce accesul agenților economici și al populației la această resursă energetică curată.

Care sunt pârgăhiile reale care ar permite de a facilita accesul la energie al majorității populației? Răspunsul, în esență, este unul cunoscut: în țară este necesar ca pas cu pas să fie realizate următoarele:

- a raționaliza consumul de resurse energetice și energie;
- a moderniza sursele existente de căldură (CET-urile și centralele termice de cartier, de zonă (CT), cazanele din locuințele private ale cetățenilor);
- a moderniza sistemele de alimentare centralizată cu energie termică (SACET), existente în localitățile urbane cu scopul eficientizării acestora, sporirii gradului de fiabilitate în

funcționare și, în cele din urmă, reducerii costurilor pentru energia furnizată;

- a extinde utilizarea SACET în localități, unde acest lucru se dovedește atractiv;
- a reabilita clădirile din punct de vedere termic;
- a extinde producerea de resurse energetice locale (biomasa folosită în scopuri energetice).

Soluționarea acestor probleme este posibilă doar cu suportul statului prin:

- actualizarea politicii naționale de eficiență energetică și a politicii ce privește cogenerarea energiei și încălzirea centralizată;
- programe guvernamentale de finanțare a principalelor activități în domeniu;
- valorificarea asistenței străine – BM, USAID, BERD, UE;
- măsuri de protecție socială;
- valorificarea resurselor energetice locale, etc.

În contextul situației create în Republica Moldova aș prezenta câteva constatări:

De ordin general

- Republica Moldova este o țară practic lipsită de resurse energetice fosile; resursele locale (biomasa, hidroenergia) constituie cca 7% din consumul intern brut; peste 90% din resursele energetice și energia consumată sunt importate;

- Economia țării este una din cele mai energointensive din regiune; intensitatea energetică primară și finală este de cca 3 ori mai mare decât media în UE;

- Legislația și instituțiile responsabile de eficiența energetică au fost și există în țară, însă sunt neoperaționale; progresele sunt negliabile;

- Cele mai mari pierderi de căldură au loc în izolații termice, echipamente și tehnologii energointensive - în cazane termice, în izolația conductelor, în clădiri etc.;

- Eficiența energetică este cea mai ieftină resursă energetică, cea mai puțin poluantă, cea mai disponibilă;

- În Republica Moldova eficiența energetică este desconsiderată, nu este finanțată, totul se limitează la declarații și proiecte demonstrative, fără efecte practice semnificative;

- De la independență încoace importul de electricitate (în proporție de 70-75% din consumul intern) la prețuri foarte avantajoase –pe de-o parte, și inerția mare a sistemului electroenergetic, pe de altă parte, au menținut situația din sector fără schimbări importante. Există necesitatea de noi capacități de producere a energiei electrice și termice în țară.

- Există o percepție distorsionată a opiniei publice cu privire la eficiența CET-lor și SACET-lor în ansamblu, care trebuie combătută prin popularizarea efectelor benefice pe termen lung, precum sunt diminuarea emisiilor de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea calității aerului în mediul urban, reducerea consumului de combustibil.

Cu privire la SACET-Chișinău

- SACET-Chișinău reprezintă o infrastructură, edificată în perioada sovietică, profund marcată de caracteristicile timpului de atunci, fiind un sistem puternic centralizat, cu circulația agentului termic la distanțe mari, fără posibilitatea de reglaj a temperaturii la consumator.

- Ținând cont de costul spectaculos al acestei infrastructuri, - de câteva sute de milioane de dolari, pentru viitor există doar o singură opțiune – cea de modernizare a acestui sistem, sub aspectul de structură și performanță.

- Modernizarea sistemului actual va fi un proces de refacere graduală, de durată și foarte costisitor. Nu ne putem aștepta la o schimbare de calitate în termen scurt. Din păcate, voința politică pentru modernizarea acestui sistem este una doar declarativă; nu se găsesc suficiente resurse financiare pentru această infrastructură.

- Costul încălzirii este prea ridicat față de veniturile cetățenilor; costurile încălzirii și gazelor naturale în lunile de iarnă depășesc 50% din venitul unei familii; este nevoie de o strategie guvernamentală pentru îmbunătățirea accesului la energie și a suportabilității facturilor pentru energie.

- Dezacordurile existente între autoritățile centrale și locale împiedică considerabil soluționarea problemelor ce privesc SACET-Chișinău.

- Merita de remarcat că în ultimii opt ani managementul SACET-Chișinău a fost unul eficient și rezultativ.

Recomandări, care ar schimba situația în bine:

1. Preluarea de către ANRE a reglementării căldurii, cel puțin în mun. Chișinău, pentru a stopa criza alimentării cu energie termică.

2. Ajustarea de către ANRE a modalității de alocare a cheltuielilor între cele două energii la CET-uri, asigurarea unei alocări nediscriminatorii.

3. Actualizarea diferențierii tarifului de livrare a gazelor naturale între populație și CET+CT, pentru a evita debranșări de la SACET. De menționat că media UE-27 a raportului *tarif populație / tarif industrie* = 2.24 (2007). Ar fi cazul ca acest raport în țară să fie mai aproape de valoarea celui european. Lipsa schimbărilor în acest sens va conduce și mai departe la deconectarea de la SACET a populației, compromiterea promovării cogenerării și încălzirii centralizate.

4. Lansarea unui program de reabilitare termică a clădirilor, pe 10-15 ani, cu finanțare de cca 400-500mil USD, care ar putea conduce la deschiderea de noi locuri de muncă, modernizarea a cca 5-8 mii de apartamente pe an, reducerea consumului și importurilor energetice cu cca 2-3% pe an.

5. A promova auditul energetic obligatoriu și certificarea clădirilor: pentru clădirile publice, începând din 2010, pentru clădirile private, începând din 2012. Se cere o lege privind auditul energetic al clădirilor și certificarea lor.

6. Promovarea cogenerării de înaltă eficiență, inclusiv de mică și medie putere. Se cere o hotărâre de guvern privind oferirea de facilități pentru atragerea investițiilor private în domeniul cogenerării.

7. Necesitatea unui sistem național unitar, bine chibzuit, de asistență socială pentru energie și combustibil.